

AMBRUS ANDRÁS

GYERGYÓ

MAGVETŐ KÖNYVKIADO
BUDAPEST 1959

E L S Ő R É S Z

I

Amint elhagyja forrását a Maros vize, és lecsurog a Gréces medrek oldalán, megtorpan hirtelen, s tétován fordul jobbra-balra, mint az élőlény, ha tájékozódni akar. A gyergyói medence tárul ki előtte, jókora sík terület, mely az Alföldre emlékeztet, különösen reggelente, mikor még szűk a látóhatár, s nem tűntek fel körös-körül a hatalmas hegyek.

A fenyvesek lábánál vagy nyolc fehérló torony látható körben. A kilencedik középen magaslik, és körülötte terül el a járás legnagyobb községe, Marosfalu. A frissen meszelt homlokzaton fekete betűk hirdetik: JAVÍTTATOTT: 1924-25, legalul pedig a csupaszon hagyott, nagy szürke kőre ezt vésték egykor: M C C X X V. Közben hét évszázad telt el, gőgös várak mállottak szét azóta, nagy városok semmisültek meg, de ez a torony áll, s körülötte terjed a község, egyre több házat épít ez a dolgos, szapora nép.

Bizonyára jóval a XIII. század előtt lehetett, hogy az első család kaliyibát tákolt magának itt a Maros partján, az őserdő közepén. Jöttek vagy menekültek ezek az emberek, küldték vagy kergették őket? . . . Ki tudná megmondani. A templom fundamentumán kívül semmi nyoma nem maradt munkájuknak, életüknek. A kis faházakat emberöltőnkint perzselte fel a tűz vagy az ellenség, de nemegyszer saját uralkodójuk haragja dobott csóvát a zindelyetőkre. Menekültek ilyenkor a sűrű erdőbe, barlangokba, de mihelyt elmúlt a vesze-

delem, visszazárlingóztak a síkra s az őseik sírja fölé fehér grenda-
házakat emeltek újra meg újra.

A felkelő nap legelőbb a Bucsin nevű hegy két irdatlan csúcsát pillantja meg; Verőfényes és Tarvész áll szemközt egymással, mint két leszegett fejű bölény. Mély nyerges van a kettő között, itt közlekednek Parajd és Szováta felé. Azon a ponton, hol a köves út átbillen a hegykoszorú másik oldalára, egy tisztás van, parányi fennsík.

Ezen a reggelen ujjnyi vastag hóharmat borította a földet. A deres fákon csillogott a fény, s mintha egy kis hó esett volna, fehérlett minden. A tisztás szélén két kis tehén kérődzött, egyiknek a nyakán kolomp volt, ami szabályos időközökben meg-megkondult. Odébb nagy lánggal égett a tűz, s nem messzire tőle viseltes katonaládán ült egy ember. Egy ideig mozdulatlanul nézte, hogyan tűnik elő a nap a szemközti hegyek mögül, majd az itteni emberek szokása szerint keresztet vetett. Kis idő múlva visszapillantott a legényke-fiára, ki egy nyársnak valót faragott nagy buzgalommal. Ő is tartott a kezében egy vékony fát, ölnyi hosszú lehetett s vagy két ujjnyi vastag. Szakértelemmel fektette keresztül a térdén, majd rászorította a bicska pengéjét. De nem vágott vele, hanem a fát húzta hátrafelé, miközben vékony forgács kunkorodott le róla.

– Ide nézz, fiam! – mutatta a legénykének, mikor elkészült vele.
– Ez a nyárs, nem amit te csináltál. Olyan, mint a kétélű kard, nem fordul meg a hús rajta s...

A tisztás másik felén akadt meg a tekintete, hol egy vadászruhás alak tűnt fel, és türelmetlenül integetett neki.

– Miért nem viszed el fa? – kérdezte tört magyarsággal, még mielőtt köszöntek volna egymásnak. – Nem megmondta én, hogy...

– Elhoztam már a tennap – vágott közbe megnyugtató hangon.
– Egy szál se maradt a kincstári erdőben, mind itt van közbirtokosági területen.

– Fhüjj! úgy megijesztetted magamot – sóhajtott vidáman, mint

akinek nagy gond esik le a válláról. – Tüdöd, délután idejőjje indzsiner, oaz mondja moagyar: mer . . .nök, mernök. De nincs ott fa, nem van baj. Hát pénz hozta te?

– Elhoztam, főerdész úr, hogyne hoztam volna – felelt önérzétesen, és egy csomó összehajtogatott papír-százast húzott elő. Várt egy kicsit, mert a másik nagy gonddal számolta meg a pénzt, majd a tűz felé intett.

– Tessék, lépjen má közelebb, s igyék egy pohárral.

– Köszönök, az jó, van nagy hideg!

– Aztán nagy baj lett volna, ha a mérnök úr . . . – kérdezte óvatosan, miközben a tűz felé mentek.

– Váj, váj – jajdult fel az erdész. – Nagy-nagy baj, muszáj adom neki pénz fele. Ő nem értse tréfa, noagyon szigorú ember megvan!

Odaértek a tűz mellé, már kezében volt a pálinkás pohár, mikor meglátta a katonaládán lévő felírást. Lassan betűzni kezdte.

– Huszár Mag . . . jari Sándor. Volta te huszár?

– Nem, én utász voltam a háború alatt, de tudja, sokan vagyunk Magyariak a faluban, s minden család kap egy ragasztott nevet. Reánk a huszár ragadt, met avvót nagyapánk valamikor negyvennyócba.

Az úrhatnám főerdészt bosszantotta, hogy egyenrangú félként társalog vele ez az ember, s hogy egyszerű ruhájában is milyen impozáns jelenség. Formás csizma, combhoz tapadó posztónadrág, rövid ujjas-mellény s az a hetyke, huszáros bajusz! . . .

– Igya mán meg az úr, met elhűl!

A magabiztos, kissé érdes hang végképp felforralta a véré, legszívesebben szeme közé öntötte volna a pálinkát. Csak az a párezer lei tartotta vissza, mit az imént kapott s a gondolat: ügyes ez az ember, gyorsan eltakarítja a fát még a környékről is, s ő akkor végképp megnyugodhat.

– A szarufákat egyet se búsulja – találta ki gondolatát Huszár Magyar. – Délre má' a faluban lesz, s este mán viszi a vonat.

– Ma viszed el, mind egész? – csodálkozott. – Hogy?

– Kalákával.

– Káláká, káláká . . . az lenni olyan nagy szekér?

– Dehogy – kacagott Magyarai Sándor –, ez olyan izé, kaláka. Tudja, segítségül hívtam vagy húsz embert marhástól, szekeresetől, s eccerre elvisszük, én meg aztán visszasegítem apródonkint.

– Ej, te, te, sok eszed megvan neked. – Csóváltatta fejét az erdész, majd egyhajtásra felhúzta a köménymagos pálinkát. – Phej, ez van jó cujka, van még meleg. Hanem, te Moaghiari, ha értek vasút-állomás, kincstári pecsét vágni le favégérel.

– Aval nem leszen baj, csak a zörmester úr ne vacakoljon, ha meglássa . . .

– Nem, ő nem vacakolja, adod neki baksis, kétszáz lei, s lesz jó.

– Az sok.

– Akkor száz lei adod. No én menyem, lá revedere.

– Viszontlátásra, főerdész úr – billentette meg a kalapját, és nézte a távozót, ki megvidámodva az italtól, kalimpáló kézzel sietett a szomszéd megye határa felé.

Lent a síkságon takarodott már a köd, előbújtak a templomtornyok, a falvak s a folyócskák csillogó szalagjai. Szél kerekedett, hideg őszi szél, s a bátortalan napfényben felolvadt hóharmat megdermedt. Huszár Magyarai Sándor megfordult, és átnézett a hegykoszorú túoldalára, hol a megyeszékhely fekszik, Szentmiklós. Panaszos, elnyújtott vonatfütty hallatszott, s erről az jutott eszébe, hogy lám, még a hang is elfárad, mire idáig ér a hosszú úton, amit ma nekik is meg kell tenni.

– Édesapám! – hallotta a fia elkeseredett hangját. – Jöjjön, met odaég.

– No, adszide az egyik nyársat. A másikat, hé, azt te faragta! nagyokosan háromélűre, két szelet hús má megfordult rajta, s ég a féloldala. No, nem baj, azt te eszed meg.

– Nem jőnek még? – igyekezett a fiú elterelni a szót.

– Nem – komorult el az apja. – Pedig harminc kilométer ide az állomás. Nem tudjuk megjárni napvilágnál.

Hallgattak egy ideig, csend volt, a fenyves erdő fel-felsőhajtott, a nyársról lecseppenő zsír sercegett.

– Ha! – kapta fel a fejét kis idő múlva a legényke – valamit hallok.

– Nem a filed cseng?

– Nem a, csengettyűt hallok, szekér jő, de csak egy.

– Mihály bá' lesz ez – mondta a piros-barna legényke, s még a száját is eltátotta, hogy jobban hallja a zajt.

– Neked ő nem Mihály bá' – förmedt rá az apja –, nekem első sógor, neked es sógor, sógor bá'.

A hirtelen lejtő út felől – mintha földből emelkedne ki – feltűnt egy alak, bajszos, szőke ember. Mindjárt utána két apró ló s egy kis szekér. Legalábbis így hitte volna első látásra mindenki, mert csak közelebbről tűnt ki, hogy két természetes vasderes követi az érkező embert, kinek magassága éppen két méter volt.

– Aggyon Isten jó reggelt – köszönt amolyan apró mennydörgésforma hangján.

– Hozott Isten – nézett fel rá örömmel Huszár Magyarai.

– Hogy vót az éccakai nyugodalom?

– Jó vót, csak kevés vót, s nálatok?

– Eltött hálistennek. Látom a frustok má készen van – mutatott a nyársakra.

– Ühüm, csak legyen ki megegye.

– Lesz – nyugtatta meg széles mosollyal a nagytermetű ember, s visszabökött a vállán át. – Ahajt lenn kerültem el kereken húsz szekeret. Mindenki eljött, sógor, még a nagy ecséd es, láttam hátrább a két hódos lovát.

Huszár Magyarai Sándor ezalatt elővette a pálinkás korsót, s két jókora pohárba töltött.

– Hát, sógor – emelte meg a pohárral együtt hangját Fehér Mihály – hála legyen az Ūristennek, hogy ezt megértük, mert ncked nagy nap ez a mái nap.

– Adja Isten, hogy szerencsésen véget érjen.

– Ez igen, jó keménmagos pálinka, még langyos – áradozott

Mihály, s keze hátával taszított egyet szárnyas bajuszán. – Ha! itt vannak.

A völgy felől már egészen közlelről lehetett hallani a szekerek zörgését, nemsokára fel is tűnt két fekete ló, fehér holddal a homlokán. Nyomában pedig szorosán egymás mögött jöttek isteni nyugalommal az ökrös, tehenes fogatok.

Az őszi alkony már a medence másik oldalán találta a hatalmas kalákát. Mindenki megbámulta a rengeteg szekeret, mert induláskor is félkilométerre nyúlt a sor, de lenn a síkon széthúzódva átfogták az egész mezőt. A két pár ló haladt legelől, messze maguk mögött hagyva a többi, de a nagy nyugalommal lépkedő szarvasmarhák mégis beérték a sorompó alatt, mely egy félórán át zárta el az utat.

– Legalább szusszanhatnak a nyomorult állatok – nyugtatta meg a segítők Huszár Magyarai Sándor. – Én előremegyek megnézni, hol áll a vagon.

Felsietett a töltésen, és megkerülte a sorompókat. Valamivel beljebb, az úttól balra volt az állomásépület. Mikor átlépkedett a síneken, már integetett neki egy hirtelenszőke, sovány ember.

– Jó estét, Kleischer úr – köszönt az elegáns úrnak, ki vele egyidős forma lehetett, és nemigen tudta megőrizni a szászokra jellemző nagy nyugalmat.

– Képzeld el, Sándor, az a rabló állomásfőnök elfelejtette megrendelni a kocsit.

– Hát az hogy lehet?

– Úgy, hogy én elfelejtettem neki annak idején baksist adni, ötszáz leit.

– Fel kell jelenteni azt a mocskos tolvajt.

– Semmi értelme, már oda is adtam neki a pénzt. Egyébként a felettese ezret szokott kérni.

– Akkor mi lesz most?

– Lerakjuk ide ni! – mutatott a nagy területre, mely a sínek

és az állomásra vezető út között terült el, s ahol már egy csomó deszka volt felstószolva.

Közben bevánszorgott egy hosszú tehervonat, s felnyíltak a sorompók. A felzárkózott szekerek pedig egymás után gurultak át a síneken, és fordultak be a rakodótér felé.

– Hát a portéka hogy tetszik az úrnak? – kérdezte Sándor magabiztosan. A szásznak felcsillant a szeme, és sokáig gyönyörködött a vékony fenyőszálakban, mert ilyeneket még nem látott soha. Akármelyiket átfoghatta volna két kézzel tőben is, pedig egy sem volt köztük rövidebb tizenöt méternél.

– Primá, primissimo – rebegette áhítattal –, mintha nádszál lenne valamennyi. Sándor bátyám, ebből mennyi van még?

– Leveget az erdőn amennyit akar.

– Százczcr köbmétert megvennék belőle.

– Eppe ennyit szeretnék eladni!... ha lehetne – mosolygott Sándor. – De ami itt van, azon kívül egy szálat se tudok. Nem szeretnék tömlecebe jutni, s úgy lehet a kincstári főerdész úr se, me ő többet kapna, mint én.

– S magának nincs erdője?

– Van a. Miénk a legnagyobb közbirtokosság egész Csíkban.

– No igen, a közbirtokosság, hallottam róla, amolyan ősi szövetség vagy részvénytársaság. És onnan nem lehetne...

– No, maga es jóhelyt emlegeti az ilyesmit. Hallod-c, sógor?

– Mija? – kapta fel a fejét Fehér Mihály, ki éppen most tette le az utolsó szálfát. – Méghogy szarufát kívágni a zerdőnkből? – nevetett teleszájjal a képtelen ötletre. – Olyan csak egy ember vót, az es meghótt. – Azzal odalépkedett s bemutatkozott az idegennek.

– Kleischer Ferenc vagyok – fogadta el a szász a roppant tenyerét, s szinte rémülten bámult rá.

– Ó az erdőgazda – dicselkedett Sándor, aztán rácsapott a vállára. – Hallja-e az úr! Otthon kalákatisztelő lesz, ha nem veti meg a társaságunkat, jöjjön le, jó szüvvel látom.

A vézna szász előbb mondani akart valami kifogást, udvarias köszönetet, mert megjíedte egy kicsit a sziklakemény emberektől.

De mit veszíthetne, ha elmegy abba a faluba? Nem bántják, az biztos, viszont egyetlen alkalom, hogy kicsikarjon belőlük még egy vagyonra való árut.

– Csak az nagy hiba – értette félre habozását Sándor –, hogy félvágás szekerekkel vagyunk, s ez csak kerék meg tengely, nem lehet jól ülni rajta.

– Annyi baj legyen, van itt az állomás körül fiáker. Sőt, maga is velem jó, legalább nem unatkozunk. Megyek is keríteni egyet.

Közben sűrűsödött a sötét, mire az utolsó szekeret is megűritették, már alig lehetett látni.

– János, gyere csak – kiáltott Sándor, mire egy vaskos alak imbolygott hozzá, a kisebbik öccse. – Egy lélek se mehet haza, érted? – súgta neki parancsolón. – Szekerestől bé az udvarra mindenkit, Fülöp öcsém fogadott fiát es. Jól ügyelj.

Ekkor már ott volt a bérkocsi, s ő lépett volna fel a bakra, de Kleischer méltatlankodva szólt rá.

– Ugyan mit gondol Sándor bátyám, ide üljön mellém. Így no.

A kocsi elindult. A kerekek egyhangúan csattogtak az elhanyagolt úton, az utasok pedig rákönyököltek az ülés párnájára, s bámulták a síkságot. Hátuk mögött éppen akkor kelt fel a hold, gyér fényénél lassan kirajzolódott a körbefutó hegyek sziluettje.

A szász hirtelen megrázta magát, és káromkodott:

– Az ördög vigye el! Veszedelmes vidék ez. Az ember figyelmét leköti a táj, s közben szépen megfagy. Pedig a naptár szerint kora ősz van még, s én úgy is öltöztem. Nem gondoltam, hogy itt Gyergyóban . . .

– Van nálam véletlenül egy kicsi üveg – fordult feléje Sándor, majd a belső zsebébe nyúlt. – Pohár nincs, az igaz, de ha nem utálja, hujzon belőle. Törköly. Ez erőt jó ilyenkor.

– Az, amit apámtól hozott a nyáron?

– Afféle.

– Ide gyorsan – kapott az üveg után Kleischer. Jó nagyot húzhatott, mert összerándult a szeplős arca. – Hú! Hú! az áldóját, ezzel

aztán nem fertőzzük meg egymást, annyi bizonyos. Hú! legalább ötven fokos.

– Hatvankettő, megmértem – hagyta rá Sándor enyhe kárörömmel, és nagyott húzott ő is belőle. Aztán kabátja újjával megtörülte az üveg száját, s előrenyújtotta a kocsisnak.

Mindjárt kellemesebb lett az idő, a gebe is vígabban poroszkált.

– Azért én se bánám, ha gyengébb lenne egy cseppet – morfondírozott Sándor.

– Hát ez nem is pálinka, hanem vitriol.

– Akartam volna felvegyíteni vízzel, de olyan lett, mint a tej. No, mondom, legközelebb meg kell kérdejnem a maga apját, hogy mit kéne belétölteni.

– És mit mondott?

– Aszongya nekem: „túdod mit, fíjjam, tiszta szeszt, attól nem lesz fehér.”

Nevettek ezen, majd kis idő múlva Kleischer szólalt meg.

– Már jó ideje figyelem, hogy milyen egyenes ez az út. Úgy látom, a faluig egyetlen kanyar sincs.

– Azon túl se – magyarázta Sándor a faluját szerető ember hangján, aki szívesen dicsekszik mindennel, ami megkülönbözteti lakhelyét a többitől. – Szentmiklóstól ki Bucsin aljáig, mint a lénia. A környéken nincs ilyen egyenes út.

– Valami Sóutat hallottam emlegetni odafenn, ez az?

– Igen. Amíg divatba nem jött a vasút, ezen hordták a sót apámék. Hej, akkor fizetett jól a fuvarozás, nem úgy, mint most.

– De remélem, ez esetben nem csalódott?

– Isten ments, hogy panaszkodjak, magára csak jó szóval emlekezhet az ember, mert nagyot segített rajtam. Legjobbkor jó ez a pénz.

– Adóssága van?

– Nem a, vásárolok, házat. Jobban mondva visszaveszem az őstelket szegény megboldogult apám kevénsága szerint, mert az öccse, az én hebehurgya nagybátyám elherdálta volt.

– A Huszár Magyariaiak ősi hajlékát, ugye?

– Én úgy tudom, nemcsak mi, hanem minden Magyar, aki él Marosfalván, onnan ered. Ott a torony, lássa ugye? Hát annak a lábánál van.

A hold már olyan fényesen sütött, hogy a messzi templomot jól ki lehetett venni, de még a toronytetőt is, a kereszt kivételével.

– Szép helyen lehet – bölintott elismerőleg a szász –, a falu közepén. És sok Magyar van ebben a faluban?

– Máshol nemigen van, de íft többen, mint a Bariczok vagy Balázsok. Hanem Huszár Magyarok csak három család, az enyim s a két ecsémé.

– És honnan ragadt magukra ez a név?

– Hohóó, annak hosszú sora vagon – szusszant egyet Sándor, majd felmérte a még hátralévő távolságot, hogy érdemes-e belekezdeni. Négy kilométernyi út lehetett hazáig, így hát elkezdte.

– Nagyapámék jócskán voltak testvérek, s fiúk mind. Hat. Pont akkor kerülének legénysorba, mikor kitört a negyvennyóc. Megérték egészségben a forradalom végét, s szállingóztak haza lassacskán, csak a legkisebb nem akart jöni. Hát az volt az én nagyapám, a huszár. Anyja kedvence vót, s nem akarták háborúba engedni az Istennek se, de elment. Tutajat eregettek le a Maroson, s nem kötöttek ki Szász-régennél, se Vásárhelyen, hanem lementek Szegedig. Ott állt bé a seregbe.

– Hogy hívták, a keresztnevén?

– András, de az akkori öregek úgy mondták, hogy Andorás, a huszár. Kossuth mellett szolgált az utolsó percig, ők szöktették meg, mikor Görgey – nyuvadt volna meg szopós korában – elárulta, s békerítették volt az oroszok s az osztrákok. Valahol Arad mellett vágták ki magukat két falu közt, a nevek nem jut eszembe, pedig tudtam. Ahogy lopózkodtak kifelé, nagyapám valamiért lemaradt, biztosan az utóvédek közt volt, s az osztrákok majdnem megfogták. Vágtatott, ahogy csak bírt, bé igyenest a kozákok közé. Nagy ribillió lett, mert aludt mindenki, volt vagy tíz, aki fel se ébredt soha, mert levágta őket. Hanem azok felszöktek a földről, s a pikával verték le a lóról, aztán elvitték, ki Szibériába. Kilenc esztendőn ke-

resztül tartották ott, egy esztendő tatonáskodott még azelőtt, így kerek tíz esztendő múlva jött haza.

– Uristen, ráismertek?

– Nemigen. Aszongyák, két arasznyi volt a szakálla. Az anyja éppen gyapjút font a tornácon, mikor meglátta, felkelt egy darab kenyeret hozni a koldusnak, akkor megszólalt nagyapám: „edes-
anyám, hallja-e, én vagyok a huszár fia, Andorás.”

– Akkor aztán lett nagy öröm, ugye?

– Még akkor se, mert a vénasszony megjedett, hogy kísértet, s elkezdett imádkozni. Erre nagyapám megharagudt, letaszította a nadrágot, s megmutatta a fenekit. Szerencséjire kicsi korában éppen oda mart belé a farkas, nagy forradás maradt a helyén. Erről aztán megismerték,

Egy kis szünetet tartott most Huszár Magyar Sándor, sóhajtott egy keserveset, aztán folytatta, kissé emelt hangon, ahogy a mesét szokták.

– Örvendezni azután se volt minek. Az öreg Magyar már meghótt, s a felosztott vagyont már az Isten se szedhette volna ki a nagyobb legények kezéből, kik mind házasok voltak már. Még a belső-
sége is fáj a foguk, mikor osztozkodtak, de az anyjok azt mondta, az az Andorásé, s amíg ő él, várja haza a huszár fiát. Hát így volt. De azért megházasodott vagy két esztendő után, s elvette nagyanyámat. Hej, be szép leán lehetett a megboldogult, most halt meg a háború elején, de szegénynek is szegény volt, másképp nemigen ment volna nagyapámhoz.

– És ha a testvérek nem adtak a földből semmit nekik, mért nem pereltek? – kérdezte Kleischer, kit egészen felvillanyozott a história.

– Később egyezkedtek. A bátyjai nekiadták az összes erdőjogot, csak a szántót s a kaszálót tartották meg.

– És sok erdőjog volt?

– Majdnem százötven hold.

– Hát akkor ez...

– De megálljunk, azok öregebbek voltak, mint nagyapám s ra-

fináltabbak. Akkortájt szedett el a császár egy csomó erdőt a kincstár javára, de a megmaradt közbirtokosságoknak is egy része felosztott a nagy adó mián. Itt se mindenki vállalta a sok adót. Nagypám igen. Tengernyi pénzt kellett fizetnie minden esztendőben, de gyúrta a munkát kegyetlenül. Tutajon vitte le a fát Marosvásárhelyre, s hozta onnan az éleséget. Később, mikor apám legénysorba került, már könnyebb lett neki, mert ketten markolhatták meg a csákányt. De mégse volt szerencséje egy csepp se. Felépült a vasút, s a tutajnak, sóhordásnak béfellegzett. Meg is halt szegény nemsokára, alig tudott építeni apámnak egy házacskát a jószág alsó felére. Még jó, hogy csak két fia volt, s így nyugton feküdt a sírba, mert a kiscbbeknek maradt az öreg hajlék.

Kleischer észre sem vette, hogyan haladtak keresztül a község felső felén, csak akkor lett figyelmes, mikor beértek a piactérre. A ríkitő holdfényben óriási épületnek tűnt a templom. Ódon kőkerítés fogta körül, jó három méter magas, mint egy kis várfal. Itt ott lőrést is lehetett látni rajta.

– Ha mögötte áll az ember – magyarázta Sándor –, keresztüllát rajta, mert vagy két méterre fel van töltve a templomudvar.

Az utat egy másik főút keresztezi közvetlenül a torony lábánál. A piaccal szemközti sarkon iskolaépület áll, azon túl pedig egy vonatlan téglaház, emeletes.

– Itthon vagyunk – mondta Sándor szinte áhítattal.

– Szóval ezt vásárolta most vissza. Gyönyörű.

– Igen, ezt. Alább van az a nagy üres telek, azon túl egy faház, amit még a megboldogult nagypám épített ezernyolcszázkilencvenkettőben, mikor én születtem.

Megálltak a kapu előtt, s a vendég egy pillantással mérte fel az épületet. Eléggé primitív, ósdi jószág volt. A boltíves kapu fölött húzódott a deszkaerkély, de inkább tornácnak lehetett volna nevezni; ebből nyíltak az emeleti szobák. Lent az egyik oldalon a pince és gabonás volt, másik oldalt vadonatúj rolló mutatta, hogy üzlethelyiségnek szánták ezt a részt.

– Miklós bátyám örökölte volt ezt a belsőséget, avval a nagy

üres telekkel együtt – folytatta Sándor, mihelyt leszálltak a kocsiról.
– De elherdálta a bódogtalan, s nekivágott Amerikának.

– No és?

– Eltűnt, mint a hullócsillag.

– S a maga apja?

– Hajaj, az kemény ember volt, az Isten nyogosztalja. „Majd én megmutatom!” – ezt hajtogatta váltig... Kölyök voltam, mikor vízfűrész épített a hegyoldalba. Volt ilyen akkor több is, de ez lepipálta az ösztet.

– Nincs már meg?

– Eh – legyintett keserűen Sándor. – Elkésett ő is, akárcsak nagyapám, nemsokára két gőzfűrész épült a hegy alá. Szerencsére, de inkább szerencsétlenségünkre, akkor kezdtek építeni az Új-utat fenn a Régi-sóút mellett, hogy mehessenek rajta az urak Gyilkostóról Szovátára feredni. Vállaltunk egy kilométernyit, s ott halt meg apám, nyugodjék békében a halópóra is, mert fájin ember volt.

– Mi lett vele?

– Robbantottunk, s egy kő megnyomta. Húszesztendős-forma lehettem akkor, de nem, csak tizenkilenc, mikor utolsó szavaival meghagyta nekem, hogy ha az Isten segít, vegyem vissza, amit elherdált a nagybátyám, legalább az ősi ház helyét. Nem, akkor még nem kezdtek volt építeni ezt a nagy micsodát, mert ha szegény tudja, hogy mi készül itt, nem biztatott volna ilyesmire,

– De valahogy csak sikerült.

– Isten segedelmével igen. Egy őrmén vette meg, s nagy korcsmát akart csinálni belé, de meghótt. A felesége – jó pipa – egy katonatisztet fogott a háború előtt, az osztán fejte. Én megsejdittem, hogy minden eladó, s a közbirtokosságtól kikértem vagy öt esztendőre való jutalékot. Hehe, mire a nagygazdák megnesszentették volna a dolgot, már ki is fizettem egyik felét. A másik fele ebből a fából lett meg. Hajh, nehezen ment, de megvan hálistennek.

Így fejezte be családjá történetét Huszár Magyar Sándor. Boldog volt ebben a pillanatban, de olyan boldog, hogy könnybe lábadt a szeme. Kicsit szégyellte is magát, hogy lelkét ennyire meg-

nyitotta egy idegen előtt, de nem tehetett róla. A nyomorúság szokott dolog, azt könnyű elhallgatni, az ilyen nagy öröm azonban kikíváncozik az emberből, mint a jó nóta.

– Engedelmet, hogy ennyit daráltam összevissza – kérlelte a vendéget –, s közben szegény lovak itt állnak étlen...

– Jaj, dehogy haragszom – tiltakozott Kleischer –, elhallgatnám magát reggelig. Nem gondoltam volna, hogy ilyen ügyes ember, biztosan visszaveszi azt az üres telket is hamarosan.

– Hú – dörzsölte a fejét Sándor –, avvóna jó, majdnem egy hold, építhetnénk oda a fiainak. Csakhogy azt nem az asszony örökölte, hanem az urának egy rokona, Dévai doktor úr.

– Dévai? – kapta fel a fejét Kleischer – mi a keresztnéve?

– János. Ismeri?

– Hogy is mondjam – zavarodott meg a szász, mert nem tudta, előnyére származik-e itt ez az ismeretség. Örült, hogy a deszkakapu túloldalán éppen akkor hangzott fel a háziasszony szépen csengő, de erélyes hangja.

– Dénes! nem azért hagyott itthon apád, hogy mire hazaér a kaláka, rendbe legyen minden?

– Mindent megcsináltam – válaszolt a fia.

– Meg a szemed világát, három pár marhának nincs még helye. Ott a polyvás szín, hányd ki belőle a töreket, de gyorsan, egy-kettő! Hát ezt a kaput nem megmondtam, hogy nyisd ki, most majd én, te menj dolgozra.

Nagy lendülettel nyílt a deszkaszárny, és egy kistermetű, de nagyon takaros asszony tűnt fel mögötte. Még így a holdfénynél is észre lehetett venni áldott állapotát, nehézkesen mozgott, csak a nyelve perdült, mint az orsókarika.

– Lina te – szólalt meg Sándor, hogy a pörlekedésnek elejét vegye. – Ez az úr vette meg a fát – ő a feleségem –, aztán ne ijedj meg, hogy meghívtam vacsorára.

– Az nem lenne baj – csendesedett meg az asszony, s kicsit zavartan kulcsolta össze kezét a hasa fölött. – Csakhogy olyan magunkfajta embernek való étel lesz s...